

Βρυξέλλες, 27.11.2013
COM(2013) 824 final

2013/0409 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με την προσωρινή νομική συνδρομή για υπόπτους ή κατηγορούμενους που στερούνται της ελευθερίας τους και τη νομική συνδρομή σε διαδικασίες εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

{SWD(2013) 476 final}

{SWD(2013) 477 final}

{SWD(2013) 499 final}

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

1. Η παρούσα πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου αποβλέπει στον καθορισμό κοινών ελάχιστων προτύπων όσον αφορά το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες, σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας τους, καθώς και για την προσωρινή νομική συνδρομή και παροχή νομικής συνδρομής σε πρόσωπα που υπάγονται στη διαδικασία της απόφασης-πλαίσιου 2002/584/ΔΕΥ για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης («εκζητούμενοι»).
2. Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης¹ έδωσε μεγάλη έμφαση στην ενίσχυση των ατομικών δικαιωμάτων κατά τις ποινικές διαδικασίες. Στο σημείο 2.4, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις με σκοπό τη χάραξη μιας σταδιακής προσέγγισης για την ενίσχυση των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων, με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων προτύπων σχετικά με το δικαίωμα δίκαιης δίκης. Τα μέτρα αφορούν διάφορα δικονομικά δικαιώματα των υπόπτων ή κατηγορουμένων τα οποία τα κράτη μέλη και οι ενδιαφερόμενοι φορείς έκριναν ότι πρέπει να ενισχυθούν με ενέργειες σε επίπεδο ΕΕ και, κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρούνται ως θεμέλιος λίθος του οικοδομήματος.
3. Έχουν ήδη εκδοθεί τρία μέτρα: η οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία², τον Οκτώβριο του 2010, η οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, τον Μάιο του 2012³, και η οδηγία 2013/48/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας, τον Οκτώβριο του 2013.⁴ Τα μέτρα για την προστασία ευάλωτων προσώπων υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες παρουσιάζονται ως ενιαία δέσμη από κοινού με την παρούσα πρωτοβουλία, μαζί με την οδηγία για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου της αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης στη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, οι οποίες αποτελούν μέρος των βασικών αρχών του δικαιώματος δίκαιης δίκης.
4. Αυτή η πρόταση, όπως και τα προηγούμενα μέτρα, αποσκοπεί στη βελτίωση των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες. Ο καθορισμός κοινών ελάχιστων προτύπων για τα εν λόγω δικαιώματα θα ενισχύσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστικών αρχών και θα διευκολύνει έτσι

¹ ΕΕ C 115 της 4.5.2010, σ. 1.

² Οδηγία 2010/64/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (ΕΕ L 280 της 26.10.2010, σ. 1).

³ Οδηγία 2012/13/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ L 142 της 1.6.2012, σ. 1).

⁴ Οδηγία 2013/48/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας (ΕΕ L 294 της 6.11.2013, σ. 1).

την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Για τη βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας στην ΕΕ, είναι απαραίτητος ένας βαθμός συμβατότητας μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών.

5. Η πρόταση βασίζεται στο άρθρο 82 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Το εν λόγω άρθρο προβλέπει ότι «κατά τον βαθμό που είναι απαραίτητο για να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών καθώς και η αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές διαστάσεις, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία μέσω οδηγιών, μπορούν να θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες. Στους ελάχιστους αυτούς κανόνες συνεκτιμώνται οι διαφορές μεταξύ των νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών.

Οι ελάχιστοι αυτοί κανόνες αφορούν:

(α) το αμοιβαίως παραδεκτό των αποδείξεων μεταξύ των κρατών μελών,

(β) τα δικαιώματα των προσώπων στην ποινική διαδικασία,

(γ) τα δικαιώματα των θυμάτων της εγκληματικότητας,

(δ)[...]».

6. Η παρούσα πρόταση συνδέεται στενά με την οδηγία 2013/48/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και στόχος της είναι να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο που προβλέπεται στην εν λόγω οδηγία κατά τα αρχικά στάδια της διαδικασίας για υπόπτους ή κατηγορούμενους που στερούνται της ελευθερίας τους· στόχος της επίσης είναι οι εκζητούμενοι στο πλαίσιο διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης να έχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή ώστε να διασφαλίζεται το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο τόσο στο κράτος μέλος εκτέλεσης όσο και στο κράτος μέλος έκδοσης («δικαίωμα διττής άμυνας»).
7. Η Επιτροπή παρουσιάζει μια ισορροπημένη δέσμη μέτρων, τα οποία σέβονται δεόντως τις διαφορές μεταξύ των νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών, όπως προβλέπεται στο άρθρο 82 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ και προβλέπουν τις απαιτούμενες ενέργειες για την ενθάρρυνση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, τηρώντας παράλληλα την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 5 της ΣΕΕ). Έχει αξιολογηθεί προσεκτικά εάν θα πρέπει να αναληφθεί δράση σε επίπεδο ΕΕ, και, αν ναι, σε ποιο επίπεδο και με ποιον τρόπο. Η ανάγκη επίδειξης σύνεσης είναι ιδιαίτερα προφανής σε καιρούς δημοσιονομικής εξυγίανσης, όταν οι συνέπειες του κόστους πρέπει να σταθμίζονται προσεκτικά.
8. Η παρούσα οδηγία εξετάζει τις πτυχές της νομικής συνδρομής σε ποινικές διαδικασίες οι οποίες θεωρούνται ιδιαίτερης σημασίας για τη συμπλήρωση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στην οδηγία σχετικά με την πρόσβαση σε δικηγόρο και τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους, καθώς και για τη βελτίωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης των κρατών μελών.
9. Το δικαίωμα νομικής συνδρομής σε ποινικές διαδικασίες κατοχυρώνεται από το άρθρο 47 παράγραφος 3 του Χάρτη και το άρθρο 6 (3) (γ) της ΕΣΔΑ. Αναγνωρίζεται επίσης στο άρθρο 14 παράγραφος 3 στοιχείο δ) του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ). Οι θεμελιώδεις αρχές στις οποίες θα πρέπει να βασίζεται ένα σύστημα παροχής νομικής συνδρομής περιγράφονται στις

αρχές και κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την πρόσβαση σε νομική συνδρομή στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης τις οποίες ενέκρινε, στις 20 Δεκεμβρίου 2012, η Γενική Συνέλευση.

10. Οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι είναι πλέον ευάλωτοι κατά την αρχική φάση της διαδικασίας, ιδίως εάν στερούνται της ελευθερίας τους, και έχουν μεγαλύτερη ανάγκη νομικής συνδρομής με δικηγόρο. Ως εκ τούτου, η οδηγία περιέχει διατάξεις σχετικές με τη λεγόμενη «προσωρινή νομική συνδρομή» η οποία προσφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία και βελτίωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης.⁵
11. Επιπλέον, μολονότι όλα τα κράτη μέλη παρέχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή υπέρ των υπόπτων και των κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες, φαίνεται ότι οι εκζητούμενοι στο πλαίσιο διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης δεν έχουν πάντοτε πρόσβαση σε νομική συνδρομή στα κράτη μέλη. Αυτό παρακωλύει την άσκηση του δικαιώματος που προβλέπεται στην οδηγία σχετικά με την πρόσβαση σε δικηγόρο, δηλαδή την πρόσβαση σε δικηγόρο τόσο στο κράτος μέλος εκτέλεσης όσο και σε αυτό της έκδοσης. Επιπλέον, τα δικαιώματα του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, μεταξύ άλλων και το δικαίωμα νομικής συνδρομής, δεν εφαρμόζονται σε διαδικασίες έκδοσης. Ως εκ τούτου, προκειμένου να βελτιωθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη και να καταστεί αποτελεσματικό το δικαίωμα διττής άμυνας στο πλαίσιο διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, η οδηγία επιβάλλει επίσης στα κράτη μέλη να παρέχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή, πέραν της προσωρινής νομικής συνδρομής, δεδομένου ότι οι εκζητούμενοι δεν στερούνται πάντα της ελευθερίας τους.
12. Το μέτρο αυτό παρουσιάζεται μαζί με συνοδευτική σύσταση της Επιτροπής σχετικά με το δικαίωμα νομικής συνδρομής των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες. Η σύσταση αυτή αποσκοπεί σε μεγαλύτερη σύγκλιση όσον αφορά την αξιολόγηση της επιλεξιμότητας της νομικής συνδρομής στα κράτη μέλη, καθώς και στην ενθάρρυνση των κρατών μελών να αναλάβουν δράση για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών νομικής συνδρομής και της διοίκησης.
13. Η παρούσα πρόταση θα συμβάλει επίσης στην ενίσχυση των νομικών εγγυήσεων που προστατεύουν τα άτομα που συμμετέχουν σε διαδικασίες που διεξάγονται από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Η πρόσφατα υποβληθείσα πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου⁶ διευκρινίζει ότι ο ύποπτος έχει όλα τα δικαιώματα που του παρέχει η νομοθεσία της ΕΕ, καθώς και άλλα δικαιώματα τα οποία απορρέουν άμεσα από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία πρέπει να εφαρμόζονται σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο. Η πρόταση κανονισμού αναφέρει ρητά το δικαίωμα νομικής συνδρομής και, με την εισαγωγή ενισχυμένων προτύπων για τη νομική συνδρομή, ενισχύει επίσης τις διαδικαστικές διασφαλίσεις που εφαρμόζονται σε διαδικασίες που διεξάγονται από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.
14. Το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και δίκαιης δίκης και το δικαίωμα υπεράσπισης προβλέπονται στα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Χάρτης της ΕΕ), καθώς και στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΑΔ). Το δικαίωμα νομικής

⁵ Η έγκαιρη παρέμβαση μπορεί επίσης να συμβάλει στη μείωση των προφυλακίσεων (στη Γαλλία και το Βέλγιο τα ποσοστά προφυλάκισης μειώθηκαν αντίστοιχα κατά 30% και 20% μετά τη θέσπιση παρόμοιων καθεστώτων).

⁶ Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, COM (2013) 534 τελικό, 17.7.2013.

συνδρομής, δηλαδή παροχής συνδρομής από δικηγόρο σε ποινικές διαδικασίες εν όλω ή εν μέρει δωρεάν, αναγνωρίζεται ρητά ως αναπόσπαστο μέρος του δικαιώματος δίκαιης δίκης και των δικαιωμάτων υπεράσπισης. Το άρθρο 47 παράγραφος 3 του Χάρτη ορίζει ότι: «Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται δικαστική αρωγή, εφόσον η αρωγή αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.» Το άρθρο 6 (3) (γ) της ΕΣΑΔ προβλέπει ότι όποιος κατηγορείται για ποινικό αδίκημα έχει το δικαίωμα «όπως υπερασπίσει ο ίδιος εαυτόν ή αναθέσει την υπεράσπισίν του εις συνήγορον της εκλογής του, εν η δε περιπτώσει δεν διαθέτει τα μέσα να πληρώσει συνήγορον, να τω παρασχεθή τοιούτος δωρεάν, όταν τούτο ενδείκνυται υπό του συμφέροντος της δικαιοσύνης». Η πραγματική πρόσβαση σε νομική εκπροσώπηση είναι υψίστης σημασίας για τη διασφάλιση του τεκμηρίου αθωότητας και των δικαιωμάτων της υπεράσπισης, όπως προβλέπονται στο άρθρο 48 του Χάρτη.

2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

15. Τον Μάρτιο του 2009, διοργανώθηκε μια διήμερη συνεδρίαση εμπειρογνομόνων σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος νομικής συνδρομής. Σε συνεδρίαση εμπειρογνομόνων που πραγματοποιήθηκε στις 3 Ιουνίου 2013, ζητήθηκε η γνώμη όλων των ενδιαφερόμενων κρατών μελών. Στο πλαίσιο του Συμβουλίου τον Ιούνιο του 2012, τα κράτη μέλη είχαν προηγουμένως ζητήσει από την Επιτροπή να υποβάλει νομοθετική πρόταση σχετικά με τη νομική συνδρομή το συντομότερο δυνατόν.⁷ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κατά την ψηφοφορία προσανατολισμού σχετικά με την οδηγία για την πρόσβαση σε δικηγόρο της 12ης Ιουλίου 2012, κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει πρόταση σχετικά με τη νομική συνδρομή.
16. Τον Δεκέμβριο του 2011, η πολωνική προεδρία διοργάνωσε, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCBE) και την Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου (ERA), μια διήμερη διάσκεψη για τη νομική συνδρομή σε ποινικές υποθέσεις. Η διάσκεψη αποτέλεσε ευκαιρία για τους εμπειρογνώμονες διαφόρων ειδικοτήτων – ασκούντες συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα, δικαστές, εισαγγελείς, πανεπιστημιακούς, εκπροσώπους φορέων της ΕΕ, ΜΚΟ, Συμβούλιο της Ευρώπης – να ανταλλάξουν απόψεις και εμπειρίες προκειμένου να διερευνηθούν τα προβλήματα και το περιεχόμενο ενός ενδεχόμενου μελλοντικού μέτρου.
17. Η γνώμη των ενδιαφερομένων ζητήθηκε σε διάφορες περιστάσεις. Η Επιτροπή είχε τακτικές και διμερείς επαφές με ορισμένες ΜΚΟ και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς και συνεισφορές από αρκετές ΜΚΟ ενόψει των μελλοντικών μέτρων.⁸
18. Στο πλαίσιο της μελέτης για την εκτίμηση επιπτώσεων, πραγματοποιήθηκε ευρεία ενημέρωση με τα υπουργεία Δικαιοσύνης των κρατών μελών, οργανισμούς εκπροσώπησης συμφερόντων των κρατών μελών, δικηγορικούς συλλόγους και

⁷ Η Επιτροπή απάντησε με την ακόλουθη δήλωση: «Η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει, με βάση εμπειριστατωμένη ανάλυση των διαφόρων εθνικών συστημάτων και της δημοσιονομικής τους επίπτωσης, πρόταση νομικής πράξης σχετικά με τη νομική συνδρομή εντός του 2013, σύμφωνα με τον οδικό χάρτη για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή των κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες.»

⁸ Βλέπε π.χ. «The practical operation of legal aid in the EU», Fair Trials International, Ιούλιος 2012, «Compliance of Legal Aid systems with the European Convention on Human Rights in seven jurisdictions» έκθεση του δικτύου Justicia σχετικά με τη Βουλγαρία, την Τσεχική Δημοκρατία, την Αγγλία και την Ουαλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία και τη Λιθουανία, Απρίλιος 2013, «ECBA Cornerstones on Legal Aid», Μάιος 2013, και συστάσεις του CCBE σχετικά με τη νομική συνδρομή.

συμβούλια παροχής νομικής συνδρομής. Πραγματοποιήθηκαν διεξοδικές συζητήσεις με δικηγόρους στους δικηγορικούς συλλόγους, με εκπροσώπους των οργανώσεων των ενδιαφερομένων και με τα υπουργεία Δικαιοσύνης όλων των κρατών μελών. Επιπλέον, σε ορισμένα κράτη μέλη δημιουργήθηκαν ομάδες προβληματισμού, στις οποίες συμμετέχουν εκπρόσωποι των υπουργείων Δικαιοσύνης, δικηγορικοί σύλλογοι, πανεπιστημιακοί, δικαστικό προσωπικό, καθώς και οργανώσεις των ενδιαφερόμενων μερών. Επίσης, πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή διαβούλευση για τους παρόχους νομικής συνδρομής στα κράτη μέλη.

19. Για να υποστηρίξει την πρότασή της, η Επιτροπή προέβη σε εκτίμηση επιπτώσεων. Η έκθεση σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων είναι διαθέσιμη στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/governance>.

3. ΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Άρθρο 1 – Αντικείμενο

20. Στόχος της οδηγίας είναι να διασφαλίσει ότι οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι σε ποινικές διαδικασίες που στερούνται της ελευθερίας τους και τα πρόσωπα που υπάγονται στη διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης έχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή, ούτως ώστε να καταστεί αποτελεσματικό το δικαίωμά τους να έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο όπως προβλέπεται στην οδηγία σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο.

Άρθρο 2 – Πεδίο εφαρμογής

21. Η οδηγία ισχύει για υπόπτους ή κατηγορούμενους που στερούνται της ελευθερίας τους. Ισχύει από τη στιγμή της στέρησης της ελευθερίας, δηλαδή από τη στιγμή που κάποιος τίθεται υπό αστυνομική ή παρόμοια κράτηση, οπότε καλύπτει και τις περιόδους πριν από την επίσημη απαγγελία κατηγορίας και τη σύλληψη. Ως προς αυτό είναι σύμφωνη με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) σχετικά με το άρθρο 5 παράγραφος 1 της ΕΣΑΔ.
22. Η οδηγία ισχύει επίσης για τους εκζητούμενους σε διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Στις περιπτώσεις αυτές, η οδηγία εφαρμόζεται από τη στιγμή της σύλληψης στο κράτος μέλος εκτέλεσης έως την παράδοση, ή, σε περίπτωση μη παράδοσης, έως ότου η απόφαση για την παράδοση καταστεί τελεσίδικη.

Άρθρο 3 Ορισμοί

23. Ως νομική συνδρομή νοείται η χρηματοδότηση και συνδρομή που παρέχει το κράτος μέλος προκειμένου να εξασφαλίσει την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο. Θα πρέπει να καλύπτει το κόστος της υπεράσπισης, π.χ. το κόστος του δικηγόρου, και άλλα δικαστικά έξοδα, όπως τα δικαστικά τέλη.
24. Ως προσωρινή νομική συνδρομή νοείται η νομική συνδρομή που παρέχεται σε πρόσωπο που στερείται της ελευθερίας του έως ότου εκδοθεί η απόφαση σχετικά με τη νομική συνδρομή.

Άρθρο 4 — Πρόσβαση στην προσωρινή νομική συνδρομή

25. Στα πρώτα στάδια της διαδικασίας, οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι και η πρόσβαση σε δικηγόρο είναι υψίστης σημασίας για την προστασία των δικαιωμάτων που διασφαλίζουν μια δίκαιη δίκη, μεταξύ άλλων του δικαιώματος

της μη αυτοενοχοποίησης.⁹ Το άρθρο 6 της ΕΣΑΔ προβλέπει ότι, κατά κανόνα, ο ύποπτος πρέπει να έχει τη δυνατότητα νομικής συνδρομής από τη στιγμή που τίθεται υπό αστυνομική κράτηση ή προσωρινή κράτηση, και ότι η εν λόγω συνδρομή θα πρέπει ενδεχομένως να παρασχεθεί επίσημα.¹⁰

26. Σύμφωνα με τη οδηγία σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο μεταξύ άλλων χωρίς καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας και πριν από οποιαδήποτε εξέτασή τους. Προκειμένου οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι που στερούνται της ελευθερίας τους να είναι σε θέση να ασκήσουν πράγματι το δικαίωμα της πρόσβασης σε δικηγόρο από τα αρχικά στάδια της διαδικασίας, δεν θα πρέπει να αναμένουν την πρόσβαση σε δικηγόρο ενόσω εξετάζεται η αίτηση παροχής νομικής συνδρομής και αξιολογούνται τα κριτήρια επιλεξιμότητας για την παροχή νομικής συνδρομής, διότι οι διαδικασίες αυτές μπορεί να είναι χρονοβόρες. Τα κράτη μέλη θα πρέπει, ως εκ τούτου, να εξασφαλίζουν την παροχή προσωρινής νομικής συνδρομής χωρίς καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας και πριν διεξαχθεί οποιαδήποτε εξέταση.
27. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη θα πρέπει να θέσουν σε εφαρμογή διαδικασίες ή μηχανισμούς, για παράδειγμα καθεστώτα αυτεπάγγελτα διοριζόμενων δικηγόρων ή υπηρεσίες υπεράσπισης έκτακτης ανάγκης, που να επιτρέπουν την παρέμβαση σε σύντομο χρονικό διάστημα στα αστυνομικά τμήματα ή τα κέντρα κράτησης, έτσι ώστε να καθίσταται εφικτό και αποτελεσματικό το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής και πρόσβασης σε δικηγόρο χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας και πριν διεξαχθεί οποιαδήποτε εξέταση.
28. Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο συνεπάγεται ορισμένα δικαιώματα των υπόπτων ή των κατηγορουμένων, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 3 της οδηγίας 2013/48/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, όπως το δικαίωμα κατ' ιδίαν συνάντησης και επικοινωνίας με τον δικηγόρο, το δικαίωμα να ζητήσουν οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι την παρουσία και τη συμμετοχή του δικηγόρου κατά την εξέτασή τους, καθώς και το δικαίωμα παράστασης του δικηγόρου σε ορισμένες πράξεις συλλογής αποδεικτικών στοιχείων. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβαίνουν σε πρακτικές ρυθμίσεις όσον αφορά την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο, π.χ. όσον αφορά τη διάρκεια και τη συχνότητα της επικοινωνίας με τον δικηγόρο και, ως εκ τούτου, μπορεί να υπάρχουν ορισμένα όρια για την άσκηση αυτού του δικαιώματος, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν θίγει την ουσία του δικαιώματος. Το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής πρέπει να παρέχεται στον βαθμό που είναι αναγκαίο για να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο, και οποιοσδήποτε περιορισμός πρέπει να διασφαλίζει ότι οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι δεν κωλύονται να ασκήσουν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους.
29. Το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής θα πρέπει να διαρκεί τουλάχιστον έως ότου η αρμόδια αρχή λάβει την τελική απόφαση σχετικά με το κατά πόσον ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος είναι επιλέξιμος και υπάγεται στο ευεργέτημα της νομικής συνδρομής. Σε περίπτωση που η αίτηση παροχής νομικής συνδρομής απορριφθεί πλήρως ή εν μέρει, το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής παύει όταν η παρούσα απόφαση έχει καταστεί οριστική και τα δικαιώματα έφεσης ή

⁹ *Salduz κατά Τουρκίας*, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), τμήμα μείζονος συνθέσεως, απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2008.

¹⁰ *Dayanan κατά Τουρκίας* αίτηση αριθ. 7377/03, απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2009, παρ. 30-32.

επανεξέτασης έχουν εξαντληθεί. Αν η αίτηση παροχής νομικής συνδρομής εγκριθεί, το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής παύει όταν τεθεί σε εφαρμογή η νομική συνδρομή και, κατά περίπτωση, όταν διοριστεί δικηγόρος νομικής συνδρομής. Στις περιπτώσεις αυτές, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τη συνέχεια της εκπροσώπησης του υπόπτου ή του κατηγορουμένου.

30. Το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής ισχύει και για τους εκζητούμενους σε διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που στερούνται της ελευθερίας. Τα εν λόγω πρόσωπα θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα αποτελεσματικής προσωρινής νομικής συνδρομής από τη στιγμή της στέρησης της ελευθερίας στο κράτος μέλος εκτέλεσης και τουλάχιστον έως ότου η αρμόδια αρχή ασχοληθεί με την αίτηση για παροχή νομικής συνδρομής και αποφασίσει σχετικά με την επιλεξιμότητα και, ενδεχομένως, έως τον διορισμό του δικηγόρου νομικής συνδρομής.
31. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν στην εθνική νομοθεσία τους ότι οι δαπάνες για την προσωρινή νομική συνδρομή μπορούν στη συνέχεια να ανακτηθούν από τους υπόπτους ή κατηγορουμένους, ή τους εκζητούμενους, αν μετά την τελική απόφαση σχετικά με την αίτηση για παροχή νομικής συνδρομής, το πρόσωπο δεν είναι, ή είναι μόνο εν μέρει, επιλέξιμο για τη χορήγηση νομικής συνδρομής στο πλαίσιο του καθεστώτος νομικής συνδρομής του κράτους μέλους.

Άρθρο 5 – Νομική συνδρομή των εκζητούμενων

32. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι εκζητούμενοι σε διαδικασία του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης να έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε νομική συνδρομή στο κράτος μέλος εκτέλεσης από τη στιγμή της σύλληψής τους βάσει του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης έως την παράδοση, ή, σε περίπτωση μη παράδοσης, έως ότου η απόφαση για την παράδοση καταστεί τελεσίδικη.
33. Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος ορισμού δικηγόρου στο κράτος μέλος έκδοσης για να βοηθά τον δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης, σύμφωνα με το άρθρο 10 της οδηγίας 2013/48/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι εκζητούμενοι που ασκούν το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο κράτος μέλος έκδοσης έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε νομική συνδρομή για τον σκοπό της διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στο κράτος μέλος εκτέλεσης.
34. Το δικαίωμα νομικής συνδρομής στο κράτος μέλος εκτέλεσης και έκδοσης μπορεί να υπόκειται σε αξιολόγηση των μέσων του εκζητούμενου ή/και εκτίμηση του κατά πόσον είναι προς το συμφέρον της δικαιοσύνης να παράσχει νομική συνδρομή, σύμφωνα με τα ισχύοντα κριτήρια επιλεξιμότητας στο εν λόγω κράτος μέλος εκτέλεσης ή έκδοσης.
35. Ωστόσο, κατά το διάστημα που μεσολαβεί έως την τελική απόφαση σχετικά με το κατά πόσον ο εκζητούμενος τυγχάνει νομικής συνδρομής στο κράτος μέλος εκτέλεσης, ο εκζητούμενος που στερείται της ελευθερίας του δικαιούται προσωρινής νομικής συνδρομής στο κράτος μέλος εκτέλεσης σύμφωνα με το άρθρο 3 της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 6 – Υποβολή δεδομένων

36. Προκειμένου να παρακολουθείται και να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη πρέπει να συλλέγουν αξιόπιστα δεδομένα σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος προσωρινής νομικής συνδρομής, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 3, καθώς και σχετικά με την άσκηση

του δικαιώματος νομικής συνδρομής των εκζητουμένων, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 4.

Άρθρο 7 – Ρήτρα μη υποβάθμισης των προτύπων

37. Σκοπός του υπόψη άρθρου είναι να εξασφαλισθεί ότι ο καθορισμός κοινών ελάχιστων προτύπων κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας δεν θα έχει ως συνέπεια την υποβάθμιση των υφιστάμενων υψηλότερων προτύπων σε ορισμένα κράτη μέλη και των προτύπων που καθορίζονται στον Χάρτη και στην ΕΣΑΔ. Δεδομένου ότι η οδηγία προβλέπει ελάχιστους κανόνες, τα κράτη μέλη παραμένουν ελεύθερα να θεσπίζουν πρότυπα πιο αυστηρά από αυτά που συμφωνούνται στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 8 – Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο

38. Το υπόψη άρθρο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να θέσουν σε εφαρμογή την οδηγία [18 μήνες μετά τη δημοσίευσή της] και να διαβιβάσουν στην Επιτροπή, μέχρι την ίδια ημερομηνία, το κείμενο των διατάξεων που θα θεσπίσουν για τη μεταφορά της στην εθνική τους νομοθεσία.

Άρθρο 9 – Έναρξη ισχύος

39. Το υπόψη άρθρο προβλέπει ότι η οδηγία θα τεθεί σε ισχύ την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5. ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑΣ

40. Ο στόχος της παρούσας πρότασης δεν μπορεί να επιτευχθεί επαρκώς από τα κράτη μέλη και μόνο, διότι υφίσταται σημαντική απόκλιση όσον αφορά το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής των υπόπτων ή κατηγορουμένων που στερούνται της ελευθερίας τους, καθώς και των εκζητουμένων. Δεδομένου ότι η πρόταση αποσκοπεί στην προώθηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, μόνο η δράση που αναλαμβάνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση θα επιτρέψει τη θέσπιση συνεκτικών κοινών ελάχιστων προτύπων, τα οποία θα ισχύουν σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρόταση θα συμβάλει στην προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών όσον αφορά την προσωρινή νομική συνδρομή σε ποινικές διαδικασίες και τη νομική συνδρομή σε διαδικασίες εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Συνεπώς, η πρόταση συνάδει με την αρχή της επικουρικότητας.

6. ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

41. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα απαιτούμενα για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων. Έχει αξιολογηθεί προσεκτικά εάν θα πρέπει να αναληφθεί δράση σε επίπεδο ΕΕ, και, αν ναι, σε ποιο επίπεδο και με ποιον τρόπο. Η παρούσα οδηγία εξετάζει μόνο τις πτυχές της νομικής συνδρομής σε ποινικές διαδικασίες οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες για τη συμπλήρωση και την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας των δικαιωμάτων που προβλέπονται στην οδηγία σχετικά με την πρόσβαση σε δικηγόρο, καθώς και για τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των κρατών μελών στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών. Στην παρούσα οδηγία, η Επιτροπή δεν προτείνει νομικώς δεσμευτικές παραμέτρους για την εκτίμηση της επιλεξιμότητας ή της ποιότητας. Τα στοιχεία αυτά εξετάζονται σε σύσταση της Επιτροπής η οποία συμπληρώνει την παρούσα πρόταση.

7. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Η παρούσα πρόταση δεν έχει καμία επίπτωση στον προϋπολογισμό της ΕΕ.

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με την προσωρινή νομική συνδρομή για υπόπτους ή κατηγορούμενους που στερούνται της ελευθερίας τους και τη νομική συνδρομή σε διαδικασίες εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 82 παράγραφος 2 στοιχείο β),

Έχοντας υπόψη την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Μετά τη διαβίβαση του σχεδίου νομοθετικής πράξης στα εθνικά κοινοβούλια,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών,

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο με την παροχή συνδρομής από τα κράτη μέλη στα πρόσωπα που στερούνται της ελευθερίας τους κατά τα αρχικά στάδια της ποινικής διαδικασίας, καθώς και στους εκζητούμενους σε διαδικασίες παράδοσης σύμφωνα με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου¹¹ (διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης).
- (2) Με τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων για την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή των κατηγορουμένων, η παρούσα οδηγία θα πρέπει να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών, και μπορεί, επομένως, να συμβάλει στη βελτίωση της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις.
- (3) Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης¹² έδωσε μεγάλη έμφαση στην ενίσχυση των ατομικών δικαιωμάτων κατά τις ποινικές διαδικασίες. Στο σημείο 2.4, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις με στόχο τη χάραξη σταδιακής προσέγγισης¹³ για την ενίσχυση των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων.
- (4) Σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα κατά τις ποινικές διαδικασίες έχουν εκδοθεί έως τώρα τρία μέτρα, δηλαδή η οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και

¹¹ Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ L 190 της 18.7.2002, σ. 1).

¹² ΕΕ C 115 της 4.5.2010, σ. 1.

¹³ ΕΕ C 291 της 4.12.2009, σ. 1.

του Συμβουλίου¹⁴, η οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου¹⁵ και η οδηγία 2013/48/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.¹⁶

- (5) Η νομική συνδρομή θα πρέπει να καλύπτει το κόστος της υπεράσπισης και τα δικαστικά έξοδα των υπόπτων ή των κατηγορουμένων στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και των εκζητουμένων σε διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.
- (6) Η έκταση και το περιεχόμενο του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο καθορίζονται στην οδηγία 2013/48/ΕΕ. Οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι σε ποινική διαδικασία θα πρέπει να έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο από τη στιγμή που λαμβάνουν γνώση από τις αρμόδιες αρχές, μέσω επίσημης ειδοποίησης ή με άλλο τρόπο, ότι θεωρούνται ύποπτοι ή κατηγορούνται για την τέλεση αξιόποινης πράξης, ασχέτως αν έχουν στερηθεί την ελευθερία τους. Το εν λόγω δικαίωμα εφαρμόζεται έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας, ήτοι έως ότου κριθεί οριστικά αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος τέλεσε την αξιόποινη πράξη, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της επιμέτρησης της ποινής και της εκδίκασης τυχόν προσφυγής.
- (7) Ένα από τα θεμελιώδη στοιχεία της δίκαιης δίκης, όπως αναφέρει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου («ΕΔΔΑ»), αποτελεί το δικαίωμα παντός κατηγορουμένου να χαίρει αποτελεσματικής υπερασπίσεως από δικηγόρο, εν ανάγκη από δικηγόρο διοριζόμενο αυτεπαγγέλτως. Η δίκαιη ποινική διαδικασία προϋποθέτει να έχει ο ύποπτος τη δυνατότητα νομικής συνδρομής από τη στιγμή της στέρησης της ελευθερίας.
- (8) Η οδηγία 2013/48/ΕΕ προβλέπει ότι στις περιπτώσεις στέρησης της ελευθερίας υπόπτων ή κατηγορουμένων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβαίνουν στους αναγκαίους διακανονισμούς ώστε να διασφαλίζουν ότι τα πρόσωπα αυτά είναι σε θέση να ασκήσουν πράγματι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, εκτός εάν έχουν παραιτηθεί από το δικαίωμα αυτό.
- (9) Προκειμένου οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι που στερούνται της ελευθερίας να είναι σε θέση να ασκήσουν πράγματι το δικαίωμα της πρόσβασης σε δικηγόρο από τα αρχικά στάδια της διαδικασίας, δεν θα πρέπει να αναμένουν την πρόσβαση σε δικηγόρο ενόσω εξετάζεται η αίτηση παροχής νομικής συνδρομής και αξιολογούνται τα κριτήρια επιλεξιμότητας για την παροχή νομικής συνδρομής. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επομένως να εξασφαλίζουν την παροχή αποτελεσματικής προσωρινής νομικής συνδρομής χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας και πριν από οποιαδήποτε εξέτασή τους, και η εν λόγω συνδρομή θα πρέπει να παρέχεται τουλάχιστον έως ότου η αρμόδια αρχή εκδώσει την απόφαση σχετικά με τη νομική συνδρομή και, σε περίπτωση πλήρους ή μερικής απόρριψης, έως ότου η απόφαση

¹⁴ Οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010, σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (ΕΕ L 280 της 26.10.2010, σ. 1).

¹⁵ Οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ L 142 της 1.6.2012, σ. 1).

¹⁶ Οδηγία 2013/48/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2013, σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προζενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας (ΕΕ L 294 της 6.11.2013, σ. 1).

αυτή καταστεί τελεσίδικη, ή, σε περίπτωση που η αίτηση παροχής νομικής συνδρομής εγκριθεί, έως τον διορισμό του δικηγόρου από τη αρμόδια αρχή.

- (10) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η προσωρινή νομική συνδρομή παρέχεται στον αναγκαίο βαθμό και δεν περιορίζεται κατά τρόπο που να εμποδίζει τους υπόπτους ή τους κατηγορούμενους να ασκήσουν πράγματι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο όπως προβλέπεται ιδίως στο άρθρο 3 παράγραφος 3 της οδηγίας 2013/48/ΕΕ.
- (11) Οι εκζητούμενοι σε διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που στερούνται της ελευθερίας τους θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής από τη στιγμή της στέρησης της ελευθερίας στο κράτος μέλος εκτέλεσης, τουλάχιστον έως ότου η αρμόδια αρχή εκδώσει την απόφαση σχετικά με τη νομική συνδρομή και, σε περίπτωση πλήρους ή μερικής απόρριψης, έως ότου αυτή η απόφαση καταστεί τελεσίδικη, ή, σε περίπτωση που η αίτηση παροχής νομικής συνδρομής εγκριθεί, έως τον διορισμό του δικηγόρου από τη αρμόδια αρχή.
- (12) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να προβλέπουν ότι οι δαπάνες για την προσωρινή νομική συνδρομή υπέρ των υπόπτων και των κατηγορουμένων που στερούνται της ελευθερίας τους καθώς και υπέρ των εκζητουμένων, μπορούν να ανακτηθούν από τα πρόσωπα αυτά εάν, κατά την επακόλουθη αξιολόγηση για το αν δικαιούνται νομικής συνδρομής, διαπιστωθεί ότι δεν πληρούν τα κριτήρια για την παροχή νομικής συνδρομής σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.
- (13) Για να εξασφαλιστεί στους εκζητούμενους η αποτελεσματική πρόσβαση σε δικηγόρο στο κράτος εκτέλεσης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα πρόσωπα αυτά έχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή μέχρι την παράδοση, ή, σε περίπτωση μη παράδοσης, έως ότου η απόφαση για την παράδοση καταστεί τελεσίδικη. Το δικαίωμα νομικής συνδρομής μπορεί να υπόκειται σε αξιολόγηση των μέσων του εκζητουμένου ή/και εκτίμηση του κατά πόσον είναι προς το συμφέρον της δικαιοσύνης να παράσχει νομική συνδρομή, σύμφωνα με τα ισχύοντα κριτήρια επιλεξιμότητας στο εν λόγω κράτος μέλος εκτέλεσης.
- (14) Προκειμένου να διασφαλίσει ότι οι εκζητούμενοι μπορούν πράγματι να ασκήσουν το δικαίωμα τους να ορίσουν δικηγόρο στο κράτος μέλος έκδοσης για να βοηθά τον δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης, σύμφωνα με την οδηγία 2013/48/ΕΕ, το κράτος μέλος έκδοσης θα πρέπει να διασφαλίσει ότι οι εκζητούμενοι έχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή για τον σκοπό της διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στο κράτος μέλος εκτέλεσης. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να υπόκειται σε αξιολόγηση των μέσων του εκζητουμένου ή/και εκτίμηση του κατά πόσον είναι προς το συμφέρον της δικαιοσύνης να παράσχει νομική συνδρομή, σύμφωνα με τα ισχύοντα κριτήρια επιλεξιμότητας στο εν λόγω κράτος μέλος έκδοσης.
- (15) Η παρούσα οδηγία παραχωρεί το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής σε παιδιά που στερούνται της ελευθερίας τους και νομικής συνδρομής σε παιδιά που είναι εκζητούμενα σε διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.
- (16) Κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν τον σεβασμό του θεμελιώδους δικαιώματος νομικής συνδρομής, όπως προβλέπεται στο άρθρο 47 παράγραφος 3 του Χάρτη και στο άρθρο 6 (3) (γ) της ΕΣΑΔ, και να εξασφαλίζουν την παροχή νομικής συνδρομής σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους για να πληρώσουν νομική συνδρομή όταν τούτο ενδείκνυται προς το συμφέρον της δικαιοσύνης.

- 17) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συλλέγουν δεδομένα σχετικά με τον τρόπο πρόσβασης στο δικαίωμα νομικής συνδρομής των υπόπτων ή κατηγορουμένων και των εκζητουμένων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να συλλέγουν δεδομένα, αφενός, σχετικά με τον αριθμό των περιπτώσεων στις οποίες έχει παρασχεθεί προσωρινή νομική συνδρομή σε υπόπτους ή κατηγορουμένους που στερούνται της ελευθερίας τους, καθώς και σε εκζητουμένους, και, αφετέρου, σχετικά με τον αριθμό των περιπτώσεων όπου το δικαίωμα αυτό δεν ασκήθηκε. Τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν τον αριθμό των αιτήσεων παροχής νομικής συνδρομής σε διαδικασίες εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης όταν το κράτος μέλος ενεργεί ως κράτος έκδοσης και εκτέλεσης, καθώς και τον αριθμό των περιπτώσεων στις οποίες τα αιτήματα αυτά έγιναν δεκτά. Επίσης πρέπει να συλλέγονται στοιχεία σχετικά με τις δαπάνες για την παροχή προσωρινής νομικής συνδρομής σε πρόσωπα που στερούνται της ελευθερίας τους και σε εκζητουμένους.
- (18) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να ισχύει για υπόπτους και κατηγορουμένους ανεξαρτήτως του νομικού τους καθεστώτος, της ιθαγένειας ή της εθνικότητάς τους. Η παρούσα οδηγία συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων είναι η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, τα δικαιώματα του παιδιού, η ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και το δικαίωμα δίκαιης δίκης, το τεκμήριο αθωότητας και το δικαίωμα της υπεράσπισης. Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εφαρμόζεται σύμφωνα με τα εν λόγω δικαιώματα και αρχές.
- (19) Η παρούσα οδηγία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες. Τα κράτη μέλη μπορούν να διευρύνουν τα δικαιώματα που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία προκειμένου να παράσχουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας. Αυτό το υψηλότερο επίπεδο προστασίας δεν θα πρέπει να αποτελεί φραγμό για την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων, την οποία οι εν λόγω ελάχιστοι κανόνες αποσκοπούν να διευκολύνουν. Ο βαθμός προστασίας δεν θα πρέπει ποτέ να υπολείπεται των προδιαγραφών που προβλέπει ο Χάρτης ή η ΕΣΑΔ, όπως ερμηνεύονται στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- (20) Δεδομένου ότι οι στόχοι της παρούσας οδηγίας, δηλαδή ο καθορισμός κοινών ελάχιστων κανόνων για το δικαίωμα νομικής συνδρομής των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες, είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, αλλά δύναται, λόγω της κλίμακας του μέτρου, να επιτευχθούν καλύτερα σε ενωσιακό επίπεδο, η Ένωση μπορεί να λάβει μέτρα, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας όπως ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο αυτό, η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων αυτών.
- (21) [Σύμφωνα με το άρθρο 3 του πρωτοκόλλου (αριθ. 21) για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας όσον αφορά τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, που προσαρτάται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα συγκεκριμένα κράτη μέλη κοινοποίησαν την πρόθεσή τους να συμμετάσχουν στην έκδοση και την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας] Ή [Σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του πρωτοκόλλου (αριθ. 21) για

τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας όσον αφορά τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, που προσαρτάται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και με την επιφύλαξη του άρθρου 4 του πρωτοκόλλου αυτού, τα συγκεκριμένα κράτη μέλη δεν συμμετέχουν στην έκδοση της παρούσας οδηγίας και δεν δεσμεύονται από αυτήν, ούτε υπόκεινται στην εφαρμογή της¹⁷.

- (22) Σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του πρωτοκόλλου (αριθ. 22) σχετικά με τη θέση της Δανίας, το οποίο προσαρτάται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Δανία δεν συμμετέχει στην έκδοση της παρούσας οδηγίας και δεν δεσμεύεται από αυτήν, ούτε υπόκειται στην εφαρμογή της,

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

Άρθρο 1

Αντικείμενο

1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τους ελάχιστους κανόνες σχετικά με:
 - α) το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες, οι οποίοι στερούνται της ελευθερίας τους, και
 - β) το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής και παροχής νομικής συνδρομής των εκζητουμένων που υπάγονται σε διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.
2. Η παρούσα οδηγία συμπληρώνει την οδηγία 2013/48/ΕΕ. Καμία διάταξη της παρούσας οδηγίας δεν πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι περιορίζει τα δικαιώματα που προβλέπει η εν λόγω οδηγία.

Άρθρο 2

Πεδίο εφαρμογής

Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται:

- α) σε υπόπτους ή κατηγορουμένους σε ποινικές διαδικασίες οι οποίοι στερούνται της ελευθερίας τους και οι οποίοι έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο σύμφωνα με την οδηγία 2013/48/ΕΕ·
- β) σε εκζητουμένους.

Άρθρο 3

Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

- α) ως νομική συνδρομή νοείται η χρηματοδότηση και συνδρομή που παρέχει το κράτος μέλος προκειμένου να εξασφαλίσει την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο,

¹⁷ Η τελική διατύπωση αυτής της αιτιολογικής σκέψης θα εξαρτηθεί από τη θέση που θα υιοθετήσουν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία σύμφωνα με τις διατάξεις του πρωτοκόλλου (αριθ. 21).

β) ως προσωρινή νομική συνδρομή νοείται η νομική συνδρομή που παρέχεται σε πρόσωπο που στερείται της ελευθερίας του έως ότου εκδοθεί η απόφαση σχετικά με τη νομική συνδρομή.

γ) ως «εκζητούμενος» νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο υπάγεται σε διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης,

δ) ως «δικηγόρος» νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, διαθέτει τα προσόντα και δικαιούται, μεταξύ άλλων μέσω διαπιστεύσεως σε εξουσιοδοτημένο φορέα, να παρέχει νομικές συμβουλές και νομική συνδρομή σε υπόπτους ή κατηγορούμενους.

Άρθρο 4

Πρόσβαση σε προσωρινή νομική συνδρομή

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα ακόλουθα πρόσωπα, εφόσον το επιθυμούν, να έχουν το δικαίωμα προσωρινής νομικής συνδρομής:
 - α) οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι σε ποινικές διαδικασίες, οι οποίοι στερούνται της ελευθερίας τους·
 - β) οι εκζητούμενοι οι οποίοι στερούνται της ελευθερίας τους στο κράτος μέλος εκτέλεσης.
2. Προσωρινή νομική συνδρομή παρέχεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας και, σε κάθε περίπτωση, πριν από την εξέταση.
3. Προσωρινή νομική συνδρομή παρέχεται έως ότου ληφθεί και τεθεί σε ισχύ η τελική απόφαση σχετικά με τη νομική συνδρομή, ή, εφόσον ο ύποπτος ή κατηγορούμενος τυγχάνει νομικής συνδρομής, έως την έναρξη ισχύος του διορισμού του δικηγόρου.
4. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η προσωρινή νομική συνδρομή παρέχεται στον αναγκαίο βαθμό για την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο σύμφωνα με την οδηγία 2013/48/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του άρθρου 3 παράγραφος 3.
5. Τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να προβλέψουν ότι οι δαπάνες για την προσωρινή νομική συνδρομή μπορούν να ανακτηθούν από τους υπόπτους ή τους κατηγορούμενους και τους εκζητούμενους οι οποίοι δεν πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας για την παροχή νομικής συνδρομής, όπως ορίζεται στην εθνική νομοθεσία.

Άρθρο 5

Νομική συνδρομή των εκζητούμενων

1. Το κράτος μέλος εκτέλεσης διασφαλίζει ότι οι εκζητούμενοι έχουν το δικαίωμα νομικής συνδρομής από τη στιγμή της σύλληψής τους βάσει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης έως ότου παραδοθούν, ή, σε περίπτωση μη παράδοσης, έως ότου η απόφαση για την παράδοση καταστεί τελεσίδικη.
2. Το κράτος μέλος έκδοσης διασφαλίζει ότι οι εκζητούμενοι, οι οποίοι ασκούν το δικαίωμα τους να ορίσουν δικηγόρο στο κράτος μέλος έκδοσης για να συνεπικουρεί τον δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης, σύμφωνα με το άρθρο 10 της οδηγίας 2013/48/ΕΕ, έχουν το δικαίωμα νομικής συνδρομής στο εν λόγω κράτος μέλος για τον σκοπό της διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στο κράτος μέλος εκτέλεσης.

3. Το δικαίωμα νομικής συνδρομής που αναφέρεται στις παραγράφους 1 και 2 μπορεί να υπόκειται σε αξιολόγηση των μέσων του εκζητουμένου ή/και εκτίμηση του κατά πόσον είναι προς το συμφέρον της δικαιοσύνης να παράσχει νομική συνδρομή, σύμφωνα με τα ισχύοντα κριτήρια επιλεξιμότητας στο εν λόγω κράτος μέλος.

Άρθρο 6

Υποβολή δεδομένων

1. Τα κράτη μέλη πρέπει να συλλέγουν δεδομένα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο έχουν τεθεί σε εφαρμογή τα δικαιώματα που αναφέρονται στο άρθρο 4 και στο άρθρο 5.
2. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή τα δεδομένα αυτά το αργότερο εντός [36 μηνών από τη δημοσίευση της παρούσας οδηγίας].

Άρθρο 7

Ρήτρα μη υποβάθμισης των προτύπων

Καμία διάταξη της παρούσας οδηγίας δεν επιτρέπεται να εκληφθεί υπό την έννοια ότι περιστέλλει ή αποκλίνει από τα δικαιώματα και τις δικονομικές εγγυήσεις που διασφαλίζονται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ή άλλες σχετικές διατάξεις διεθνούς δικαίου ή το δίκαιο οποιουδήποτε κράτους μέλους, που παρέχουν υψηλότερο βαθμό προστασίας.

Άρθρο 8

Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε εφαρμογή τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία το αργότερο εντός [18 μηνών από τη δημοσίευση της παρούσας οδηγίας]. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.
2. Όταν τα εν λόγω μέτρα θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, περιέχουν αναφορά στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια αναφορά κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Ο τρόπος αυτής της αναφοράς καθορίζεται από τα κράτη μέλη.
3. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή τις διατάξεις εθνικού δικαίου τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που καλύπτεται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 9

Έναρξη ισχύος

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Άρθρο 10

Αποδέκτες

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη σύμφωνα με τις Συνθήκες.
Βρυξέλλες,

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
Ο Πρόεδρος

Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος